

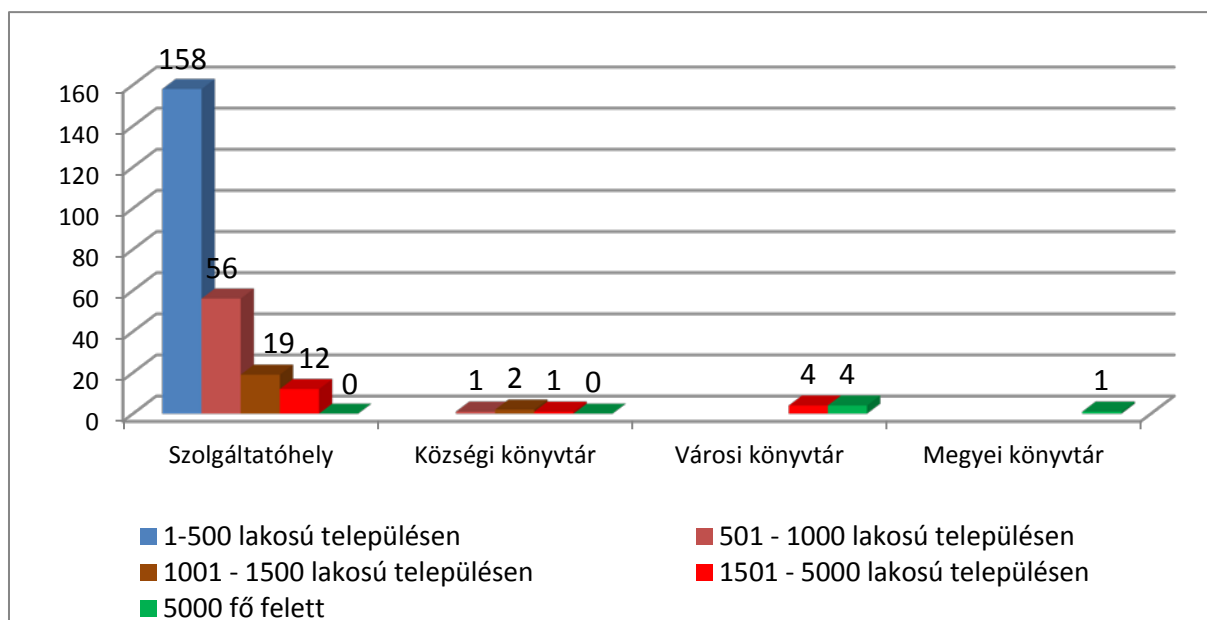
„MERT KELL EGY HELY!”

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer szolgáltatásai a zalai kistelepüléseken
(2013-2018)

Helyzetkép

A KSZR szolgáltatásai jogszabályokkal és a minőségi ellátást meghatározó ajánlással rendelkező országosan szervezett könyvtári ellátási forma a kistelepüléseken, amely 2013 óta a megújult formában működött Zala megyében is. Jelen írás megírásának célja, hogy bemutassuk a Zala megyei kistelepülési szolgáltatás 5 év alatt elért eredményeit.

Zala megyében a KSZR a legjellemzőbb könyvtárellátási forma, mivel a Zala megye 258 települése közül mindössze 13 (4 község és 9 város) működtet intézményként nyilvános könyvtárat, a többi 245 település könyvtári információs és közösségi helyet. Így Zala megyében a települések 95 %-a az ún. KSZR szolgáltatást vette igénybe.

A települések 64%-ának lakossága nem éri el még az 500 főt sem, ami meghatározó fontosságú a szolgáltatás megszervezése szempontjából. Csak kevés településen van iskola, óvoda, amely szintén befolyásolja a szolgáltatás működtetését.

Az elmúlt években alig változott a KSZR szolgáltatáshoz csatlakozott települések száma. 2013-ban 231, 2014-ben 236, 2015-ben 241, 2016-tól napjainkig 245 település ellátó központja a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár.

A lakosság számot figyelembe véve a megye lakosságának 41%-a él olyan településen, ahol helyben könyvtári információs és közösségi hely (szolgáltatóhely) működik.

A szolgáltatás állami támogatásból valósult meg. A költségvetési előirányzat 1000 fő alatti ellátott települések esetében 668 300 Ft/település, 1001-1500 lakosú települések esetében 1 060 760 Ft/település, 1501- 5000 lakosú települések esetében 1 002 460 Ft/település volt évente, amelynek feltétele, hogy a megyei hatókörű városi könyvtár és a települési önkormányzat megállapodást kötött a szolgáltatásról.

A kistelepülési könyvtári ellátás felelőse a megyében a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár, de nem egyedül végzi a kistelepülések könyvtári ellátását, hanem bevonja a városi könyvtárakat is: 4 városi könyvtár (Keszthely, Lenti, Letenye, Nagykanizsa) vesz részt a

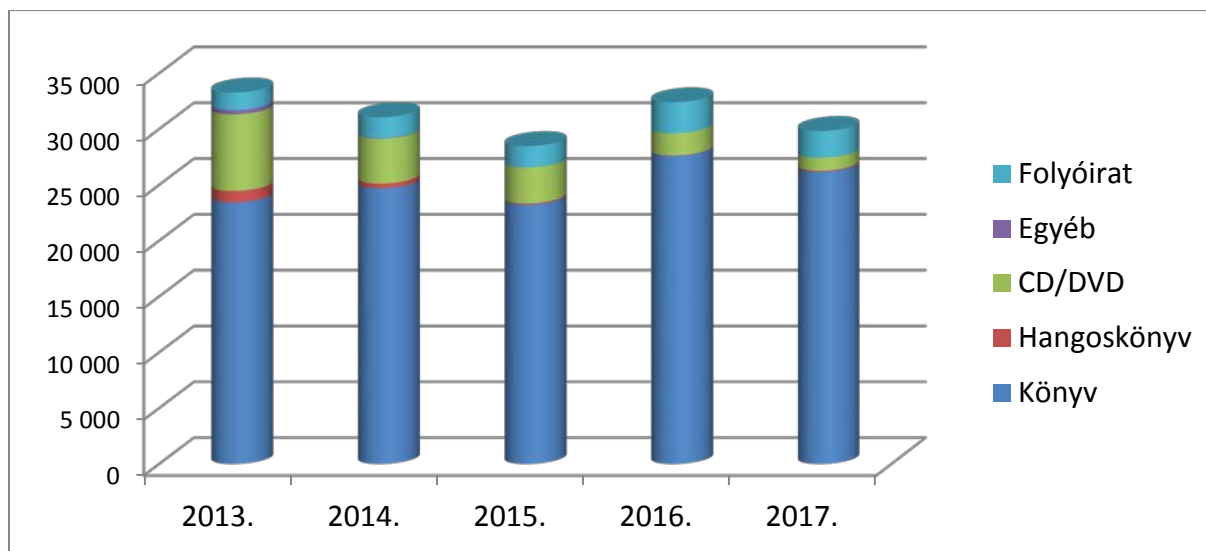
szolgáltatásban, és ellátják a városkörnyék településeit. Ezt indokolta a szolgáltató helyek nagy száma, valamint a városi könyvtárak korábban kialakult szoros kapcsolata a településekkel. A megyei hatókörű városi könyvtár közvetlenül 82 község és 1 városi könyvtár (Pacsa) számára biztosított kistelepülési könyvtári ellátást. A keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár 41, a Városi Könyvtár Lenti 50, a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár 45, a letenyei Fáklya Művelődési Ház és Könyvtár 26 községi szolgáltató hely ellátó könyvtára.

A KSZR szolgáltatás része a könyvtári dokumentumok beszerzése, feldolgozása, kijuttatása a településekre; a kint lévő állomány gondozásának segítése, a könyvtári nyomtatvány és egyéb könyvtári felszerelések biztosítása, a helyismereti és közhasznú információk szolgáltatása, könyvtári programok szervezése, közvetítése, a könyvtári alkalmazottak és a használók képzése, és a szakmai tanácsadás. Minden település számára szerveztünk különböző rendezvényeket, elsősorban kulturális és közösségfejlesztő programokat. Folytattuk a kistelepülések működési körülményeinek javítását, a bútorok és technikai (elsősorban informatikai) eszközök beszerzését.

Állománymenedzsment

Az állománygyarapodás évente 30 ezer db körül mozog. Településenkénti átlag kb. 120 db. A dokumentumokat a szolgáltató veszi állományba és juttatja ki a településekre. Többségében könyvek beszerzésére kerül sor, közbeszerzési eljárás alapján a KELLO volt az elmúlt években a partnerünk. A CD-k és DVD-k kezdetben népszerűek voltak, de ma egyre csökken az igény.

Az időszaki kiadványok megrendelése emelkedtek az évek folyamán, településenként 9-10 lap jár átlagosan.

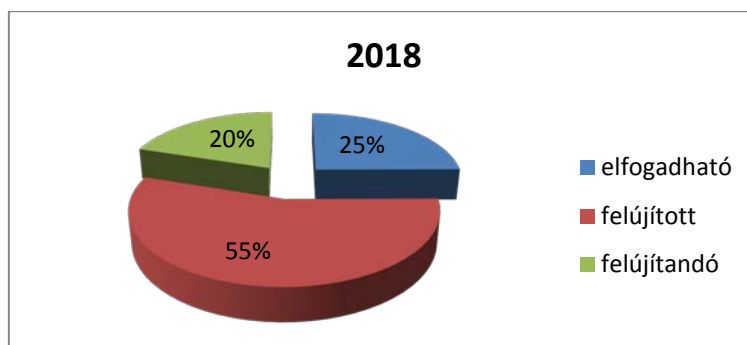
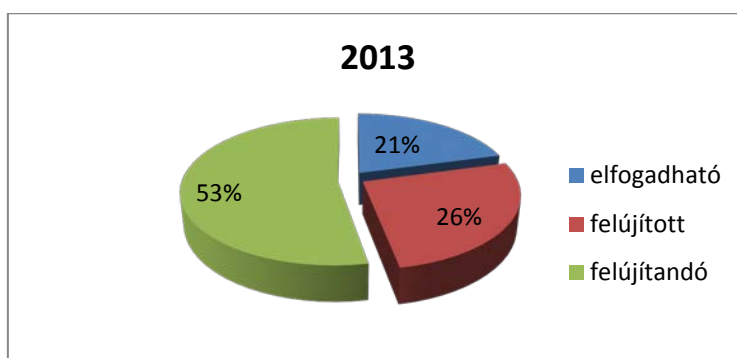
A szolgáltatás keretében az új beszerzések mellett a kistelepülések teljes állományának gondozására is sor kerül. A kistelepülések korábbi saját állománya is bekerült a szolgáltató elektronikus katalógusába, ma már majdnem 100%-ban elérhető, a honlapon a KSZR katalógusban visszakereshető. Folyamatosan végeztük az állományok revízióját, a raktári jelzettelést és a vonalkódosítást. A kistelepülések állománya a nagy arányú selejtezéseknek köszönhetően közel 370 ezer db-bal csökkent 2013-18 között.

MŰHELY

Év	Állomány	Elektronikusan feltárt	Raktári jelzettel ellátott	Vonalkódosított
2013	897 720	34%	56%	28%
2018	527 935	97%	97%	93%

Infrastruktúrafejlesztés

A kistélepülések működési körülményeinek javítása, a bútorok és technikai (elsősorban informatikai) eszközök beszerzése a fenntartó önkormányzat és a szolgáltató közös felelőssége. A Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár az állami támogatásból évente meghatározott összeget fordított a könyvtári információs és közösségi helyek fejlesztésére.

73 könyvtárat sikerült teljesen felújítani. Kiegészítő bútorzat, berendezési tárgy beszerzésére minden településen sor került. Míg 2013-ban 62 könyvtár volt felújított, 2018-ban már 135 könyvtár.

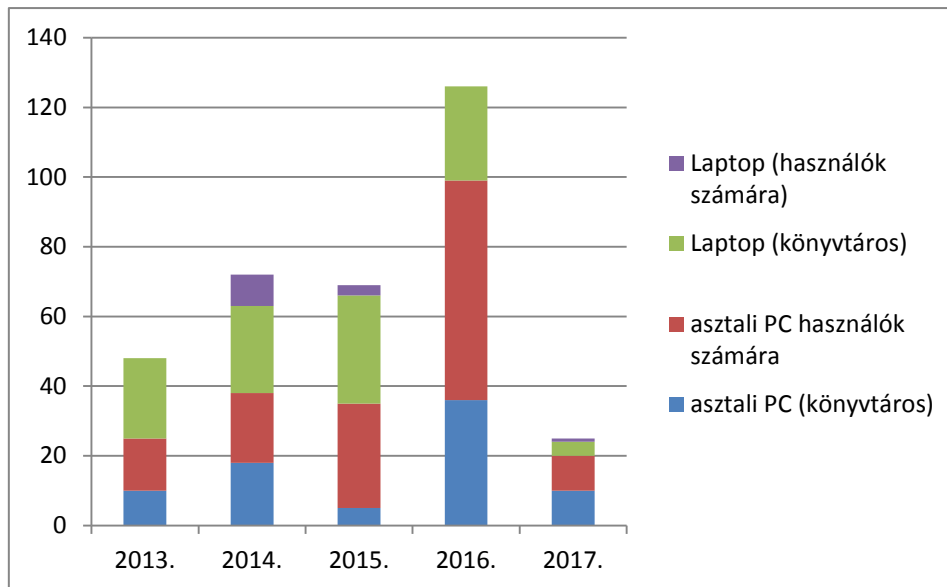
A bútorzat felújítások, eszközfejlesztések elsősorban a KSZR támogatásból valósultak meg az elmúlt 5 évben. Az NKA pályázaton összesen 9 zalai könyvtár nyert támogatást, pedig évente többen pályáztak. 2013-ban és 2014-ben 1-1 majd 2015-ben és 2016-ban 3-3 település, 2017-ben 1 kapott támogatást. (Söjtör, Pacsa, Felsőrajk, Bödeháza, Rigyác, Bagod, Kiszécs, Zalaszentlászló, Pat)

Modernizáltuk a könyvtárak berendezését, törekedtünk az otthonosságra, kényelemre. Minden korosztály igényeit figyelembe vettük. A fejlesztések a KSZR ajánlás szerint valósultak meg. A könyvtárak Zalában általában kis alapterűek (átlag 40 m²), de a polcok fal melletti elhelyezésével tágas belső tereket tudunk kialakítani. A kistélepülések könyvtárainak működési körülményeinek javítását a bútorok beszerzése mellett a technikai eszközök vásárlásával is javítottuk. A beszerzett eszközök elsősorban számítógépek, laptopok,

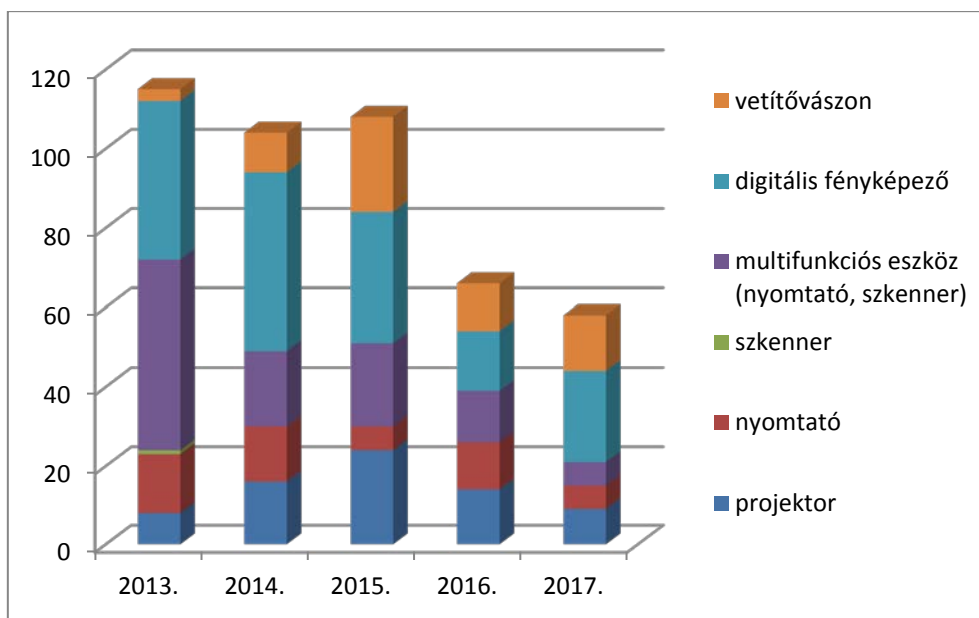
MŰHELY

nyomtatók, projektorok, fényképezőgépek, vetítővászon és egyéb eszközök (hangosítás, vonalkódolvasó, lamináló, fűzőgép, pendrive) voltak.

Az 5 év alatt összesen 340 számítógépet szereztünk be, a legtöbbet 2016-ban (126 db). Elsősorban asztali gépeket vettünk, a laptopok aránya kisebb (36%).

A számítógépek mellett minden évben egyéb informatikai és elektronikai eszközzel is fejlesztettük a kistelepülések állományát. A legtöbb helyre multifunkciós nyomtató (107) és digitális fényképezőgép (156) került.

A diák is illusztrálja, hogy az első időszakban az egyéb eszközök beszerzése volt nagyobb arányban, mivel ilyen eszközök nem voltak a falvak könyvtáraiban. Számítógépek többségében rendelkezésre álltak. Több települési könyvtárban volt e-Magyarország pont is.

2016-ban a számítógépek, 2017-ben pedig a bútorzat beszerzése volt a prioritás.

A beszerzéseknél figyelembe vettük a települések igényeit, évente felmérést készítettünk.

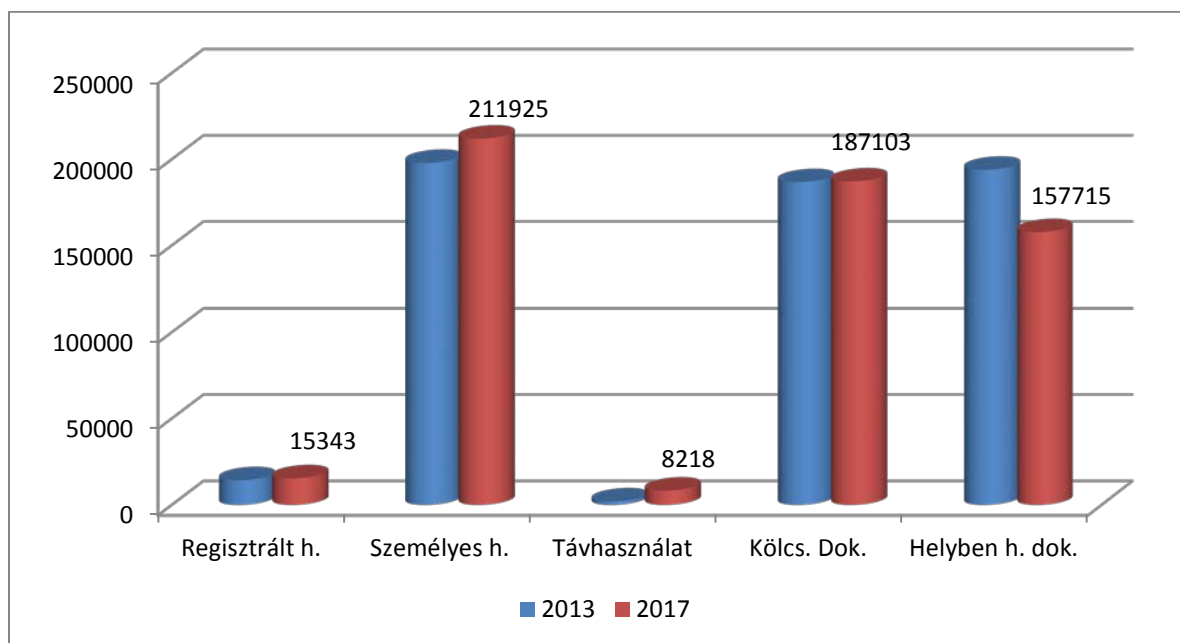
Kevés könyvtárban van telefon. Internet még mindig nem érhető el 7 településen. Több helyen hiányzik még a projektor, vetítövászón, multifunkciós nyomtató, és további számítógépek beszerzésére is szükség van.

Humán erőforrások

Zala megyében a 245 kistélepülési könyvtári szolgáltató helyen 2017-ben összesen 16 főfoglalkozású, közalkalmazotti jogviszonyban foglalkoztatott könyvtáros, 69 részmunkaidős, 106 megbízási díjas, 33 közhasznú foglalkoztatott, 23 önkéntes látja el a könyvtárosi feladatokat. Legjellemzőbb a megbízási díjasok számának növekedése, de 2013-hoz képest növekedett a főfoglalkozásúak, a közhasznú foglalkoztatottak száma is. Ugyanakkor a részmunkaidősök és az önkéntesek szám csökkent. A könyvtárak általában 1 fő személyzettel működnek.

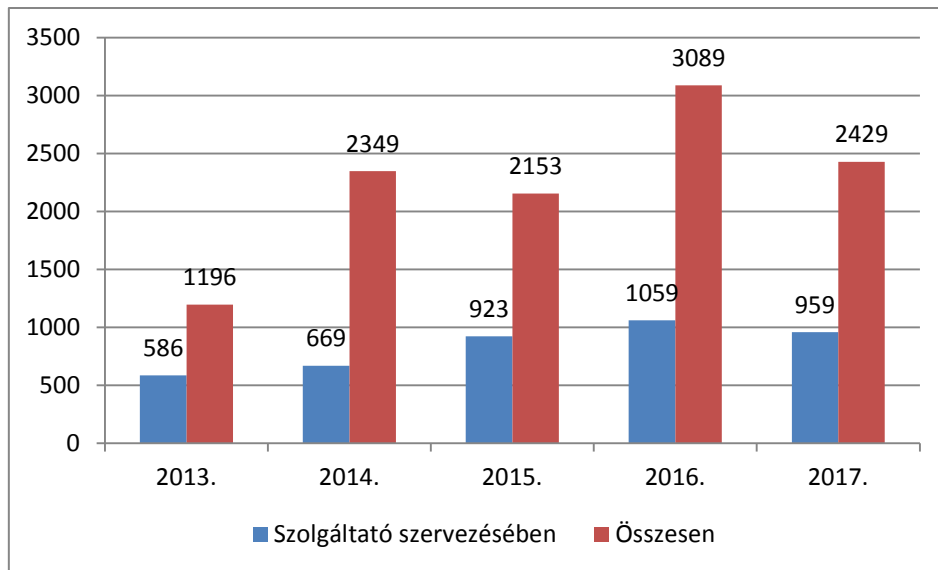
A kistélepülések szolgáltató helyei átlagosan 3 napot és 9,5 órát tartottak nyitva.

Könyvtárhasználat

A 2013-2017 közötti időszakban emelkedett a használók száma, a személyes használat, a kölcsönzött dokumentumok száma, a helybeni használat. A távhasználók aránya a kistélepülési könyvtárakban alacsony, de jelentős a növekedés az utóbbi egy-két évben.

2017-ben átlagosan a lakosság 13%-a volt könyvtárhasználó. Egy regisztrált használó átlagosan 13 alkalommal kereste fel a könyvtárat, 12 db dokumentumot kölcsönzött és 10 db-ot használt helyben a kistélepülési könyvtárakban.

A könyvtári programok száma is folyamatosan emelkedett a kistelepüléseken. A programokat részben a szolgáltató könyvtár, részben a kistelepülés helyben szervezte. A utóbbi években a KSZR szervezésben kb. 1000 programra került sor, összességében pedig meghaladta a 2 ezer programot is.

A KSZR szolgáltatás keretében a lakosság érdeklődésének megfelelő kulturális, közösségi, közművelődési rendezvényeket, digitális kompetenciafejlesztő foglalkozásokat és egyéb programokat, kiállításokat szervezünk. Mindezzel hozzájárultunk az olvasáskultúra fejlesztéséhez, támogattuk az olvasást, a tanulást, a közösségi életet, segítettük a civil önszerveződéseket. A szolgáltató helyeket bevontuk az országos és térségi szakmai programokba (pl. Internet Fiesta, Országos Könyvtári Napok), valamint szerveztünk megyei vetélkedőket, pályázatokat is. A KönyvtárMozi szolgáltatáshoz 2018-ban már 24 település csatlakozott. (2017-ben 16 településen 96 program valósult meg).

Munkatársaimmal együtt arra törekszünk, hogy a kistelepüléseken a könyvtár legyen az egyik legfontosabb közösségi hely, ahová szívesen betérnek, ahol jól érzik magukat. Ehhez nagyon fontos, hogy személyes kapcsolatot alakítsunk ki a fenntartókkal és a helyi munkatárssal.

Sebestyénné Horváth Margit

